

На основу члана 23. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18-др. закон) и Закључка Владе 05 Број 560-826/2022-2 од 10. фебруара 2022. године, министар доноси

## **ПОСЕБНИ ПРОТОКОЛ ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА У ОБЛАСТИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ**

### **УВОД**

Посебним протоколом за заштиту деце од насиља у области социјалне заштите (у даљем тексту: Посебни протокол) уређују се активности, процедуре и друга питања ради превенције и заштите од насиља деце која користе права односно услуге социјалне заштите у центру за социјални рад, другим установама социјалне заштите, хранитељским породицама и код других пружалаца услуга социјалне заштите, као и улоге министарства надлежног за социјалну заштиту, односно бригу о породици, завода за социјалну заштиту и Коморе социјалне заштите (у даљем тексту: учесници у социјалној заштити).

У смислу Посебног протокола пружаоцем услуге социјалне заштите сматра се установа социјалне заштите коју је основала Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе и друго правно и физичко лице, као и удружење, предузетник, привредно друштво и друга организација основана у складу са законом којој је издата лиценца за пружање услуге социјалне заштите.

Посебним протоколом детаљније се разрађују поступци у складу са принципима и општим циљем Општег протокола за заштиту деце од насиља, усвојеним закључком Владе 05 број 560-826/2022-2 од 10. фебруара 2022. године (у даљем тексту: Општи протокол).

Ради функционисања система заштите деце од насиља, учесници у социјалној заштити обавезни су да се у свом раду са децом и породицама придржавају основних принципа и циљева Општег протокола.

**Општи циљ** Посебног протокола је обезбеђивање системске континуиране превенције свих облика насиља над децом и осигурање ефикасних мера заштите и подршке када постоји сумња или сазнање о насиљу.

**Специфични циљеви** Посебног протокола су:

- 1) унапређење процедура за брз, координисан и делотворан поступак који штити дете од насиља и обезбеђује одговарајућу помоћ и подршку детету и члановима његове породице;
- 2) унапређење превенције насиља над децом у социјалној заштити;

- 3) остваривање ефикасне сарадње за превенцију и заштиту деце од насиља у социјалној заштити;
- 4) информисање јавности, укључујући и децу, о начињу поступања учесника у социјалној заштити у случају сумње да је дете жртва насиља или је у ризику од насиља;
- 5) унапређење компетенција стручњака у области социјалне заштите који раде са децом.

Сви облици насиља којима се угрожавају или повређују физички, психички и морални интегритет личности детета, утврђени законом, другим прописима у области социјалне заштите и Општим протоколом, као и свако поступање којим се прикрива, омогућава, односно не санкционише насиље над дететом, представљају повреду права детета на живот, опстанак и развој.

Водитељ случаја у центру за социјални рад, запослени задужен за корисника код пружаоца услуге, његов непосредни руководиоца и директор установе односно руководиоца пружаоца услуге, као и сви запослени и друга лица ангажована у складу са законом дужни су да осигурају безбедност и здравље корисника у складу са садржином својих послова.

## ОБЛИЦИ НАСИЉА

Насиље у смислу Посебног протокола је „сваки облик физичког или менталног насиља, повређивања или злостављања, запостављања или немарног поступања, малтретирања или експлоатације, укључујући сексуално злостављање“ као што је наведено у члану 19. став 1. Конвенције о правима детета.

У смислу Посебног протокола следећи појмови имају значење како је то одређено у Општем протоколу: физичко насиље над дететом; телесно кажњавање детета; емоционално насиље над дететом; сексуално насиље; занемаривање и немарно поступање; експлоатација детета (трговина децом, искоришћавање детета за просјачење, искоришћавање детета за проституцију, искоришћавање детета за порнографију, злоупотреба дечјег рада, трговина дететом ради усвојења, злоупотреба детета у медицинске или научне сврхе, социјална експлоатација детета); насиље у породици; сведочење детета насиљу у породици; насиље међу децом (вршњачко насиље); дигитално насиље; насиље над дететом у спортском контексту; родно засновано насиље; дечји, рани и присилни брак; институционално насиље; тортура над дететом; нестало дете и дете у покрету.

Поједини појмови односно облици насиља из Општег протокола додатно се разрађују у Посебном протоколу с циљем унапређења његовог спровођења, а с обзиром на специфично социјално и институционално окружење које карактерише систем социјалне заштите.

**Физичким насиљем** над дететом сматра се нарочито:

- 1) ударање детета песницом, шаком или предметима;
- 2) ударање детета о зид или друге предмете, бацање детета о чврсте предмете и ударање чврстим предметима, вучење за косу;
- 3) присилно увијање или снажно повлачење делова дететовог тела, штипање;
- 4) спречавање и онемогућавање кретања детета везивањем или на други начин, осим по посебно прописаном поступку на најкраћи временски период и под надзором овлашћеног лица;
- 5) принуђивање детета да дуже стоји на једном месту;
- 6) спречавање детета да дише током кратких временских периода;
- 7) ускраћивање детету хране или воде;
- 8) спречавање детета да спава;
- 9) спречавање детета да иде у тоалет;
- 10) принуђивање детета да остане напољу по хладном, изразито врућем времену или при атмосферским падавинама;
- 11) затварање, односно изолација детета у посебну просторију;
- 12) протресање детета;
- 13) принуђивање детета на физичку активност која не одговара његовом узрасту, здрављу и физичким способностима;
- 14) несмотрено коришћење опасног средства и оруђа у близини детета;
- 15) возња под дејством алкохола или психоактивних супстанци са дететом;
- 16) купање или прање детета хладном или врелом водом;
- 17) гушење, односно онемогућавање дисања и узроковање загрцњавања детета (нпр. насилним храњењем);
- 18) излагање детета удару струје и опасним зрачењима;
- 19) давање детету, изузимајући када је медицински одређено, било које супстанције која привремено или стално може угрозити функције једног или више органа или ткива (нпр. неодговарајућа употреба лекова, великих количина алкохола, психоактивних супстанци).

**Емоционалним насиљем** над дететом сматра се нарочито:

- 1) изолација, односно ограничавање кретања детета, забрана контаката са другом децом, особљем, члановима породице и другим значајним особама;
- 2) омаловажавање, исмевање, понављано одбацивање и игнорисање детета;
- 3) претње, застрашивања, или други облици нефизичког, непријатељског поступања према детету;
- 4) дискриминација у поступању према деци по основу држављанства, етничке припадности, културних и језичких разлика, верских, родних, социо-економских разлика, те различитости с обзиром на инвалидитет и сексуалну оријентацију или неку другу личну особеност;
- 5) вербално злостављање, што укључује непримерено викање на дете, називање детета погрдним именима, псовање, као и друга понашања која могу да умање самопоштовање и достојанство детета;
- 6) поткупљивање детета;
- 7) емоционално уцењивање детета;

- 8) приморавање детета да се облачи у одећу која не одговара његовом узрасту, полу односно личном осећају родног идентитета;
- 9) награђивање детета ако напада другу децу односно друге особе;
- 10) сведочење детета насиљу;
- 11) поновљено поступање које код детета изазива или појачава доживљај безвредности, одбачености или може изазвати озбиљне и трајне сметње његовог емоционалног, когнитивног и социјалног развоја.

**Сексуалним насиљем над дететом** сматра се нарочито:

- 1) укључивање детета у било какву, контактну или неконтактну, сексуалну активност са другим лицем;
- 2) навођење детета на било какву, контактну или неконтактну, сексуалну активност са другим лицима;
- 3) присиљавање детета на било какве, контактне или неконтактне, сексуалне активности са другим лицима;
- 4) омогућавање и подстицање детета на сексуалну активност са другим лицем, као и омогућавање контакта са порнографским материјалом.

**Експлоатацијом** детета сматра се нарочито:

- 1) коришћење детета за обављање послова који доносе материјалну или нематеријалну добит, а који нису у интересу детета, већ у интересу запосленог, учесника у социјалној заштити или трећег лица, коришћењем присиле, преваре, насилних метода убеђивања, зависног положаја детета, његовог здравственог, имовног или другог стања, злоупотребом поверења и моћи;
- 2) укључивање детета у рад који је физички, ментално, психички, социјално или морално опасан или штетан, односно изабљивање детета присиљавањем на претерани рад, или на рад који угрожава морал или здравље детета, односно на рад који утиче на школовање детета тако што га онемогућава да редовно похађа школу или извршава своје школске обавезе, или на други рад који је забрањен законом односно подзаконским актом којим је уређен опасан рад за децу;
- 3) укључивање детета или његово подстицање на укључивање у друштвено неприхватљиве облике понашања;
- 4) противправно односно неовлашћено коришћење финансијских и других средстава детета за потребе других;
- 5) употреба детета у медицинске или научне сврхе;
- 6) коришћење детета за проституцију или подстицање или дозвољавање да се бави проституцијом;
- 7) навођење и коришћење детета да учествује у порнографским садржајима;
- 8) коришћење детета у политичке сврхе;
- 9) коришћење детета за вршење кривичних дела;
- 10) стварање зависности од алкохола и психоактивних супстанци;
- 11) коришћење за прошњу или подстицање или дозвољавање детету да се бави прошњом;

12) експлоатација талентованог детета, којом се за себе или друго лице стиче финансијска или друга корист.

**Занемаривање** је немар или пропуст запосленог или другог ангажованог лица да, с обзиром на стандарде услуге, правила струке, етичке стандарде, односно правила свог посла, обезбеди адекватно задовољавање потреба, заштиту и развој детета у областима здравља, исхране, смештаја и безбедних животних услова и емоционалног развоја и образовања детета. Занемаривање обухвата и пропуст у обављању правилног надзора и заштите детета од повређивања и самоповређивања.

## **АКТИВНОСТИ И ПРОЦЕДУРЕ У ЗАШТИТИ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА**

### **Улоге у процесу заштите деце од насиља**

Центар за социјални рад (орган старатељства) има кључну улогу у заштити деце од насиља, спровођењу поступка процене, планирања и учешћа у примени мера и услуга социјалне заштите и породичноправне заштите из надлежности органа старатељства, покретању и учествовању у судским поступцима у складу са законом.

Центар за социјални рад (орган старатељства) спроводи поступке у складу са Посебним протоколом и другим прописима, координира процесом заштите деце од насиља, осим у случајевима спречавања насиља у породици или непосредне опасности од њега, када поступком координира јавни тужилац, односно Група за координацију и сарадњу, којом председава јавни тужилац.

Установе социјалне заштите и други пружаоци услуга социјалне заштите спровode поступке у складу са Посебним протоколом и другим прописима ради заштите деце од насиља и учествују у примени мера и услуга.

Установа социјалне заштите и други пружалац услуге социјалне заштите (у даљем тексту: пружалац услуге) ради реализације заштите деце од насиља формира интерни тим за заштиту деце од насиља (у даљем тексту: **интерни тим**).

### **Превенција насиља**

Превенцију насиља чине мере и активности којима се ствара сигурно и подстицајно окружење, а нарочито активности којима се:

- 1) унапређују знања и подиже ниво свести и осетљивости за препознавање свих облика насиља;
- 2) негује атмосфера сарадње и толеранције, поверења, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље;

3) истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за креирање безбедног и подстицајног окружења и конструктивно реаговање на насиље;

4) информишу запослени и друга ангажована лица о процедурама и поступцима у случају сумње или сазнања о постојању било које врсте насиља;

5) информишу деца и млади о праву на заштиту од насиља и начинима на које могу пријавити насиље;

6) унапређује познавање процедура за пријављивање и поступање у случају сумње или сазнања о постојању било које врсте насиља;

7) подстиче усвајање позитивних норми и облика понашања, учење вештина конструктивне комуникације и развијање емпатије;

8) остварује упознавање са видовима пружања подршке деци, а посебно деци са сметњама у развоју и инвалидитетом и деци из других осетљивих група.

Превентивне активности обухватају обуке, трибине, радионице, презентације, предавања, фокус групе, коришћење дигиталне платформе за едукацију, вршњачку едукацију, менторску односно вршњачку подршку, тј. пренос позитивних модела на реер (вршњачки) начин и др. нарочито са садржајима који се односе на:

1) социјално-едукативне програме за пружаоце услуга, центре за социјални рад, децу и породице;

2) препознавање насиља од стране запослених и лица ангажованих на други начин у складу са законом код пружаоца услуга и центра за социјални рад;

3) међународну (конвенције и др.) и домаћу регулативу о заштити деце од насиља, нарочито за стручне раднике у социјалној заштити;

4) подизање свести о проблему насиља, промовисање позитивних модела понашања и решавања конфликта;

5) промовисање вредности против насиља, ненасилне комуникације и сл;

6) едукацију деце у вези са насиљем, за препознавање насиља над собом или насиља којем дете сведочи, о својим правима укључујући и права која се тичу заштите од насиља.

Пружалац услуге и центар за социјални рад:

1) у својим плановима има садржаје који се односе на наведене превентивне активности;

2) обезбеђује да запослени буду обавештени о Општем и Посебном протоколу, кривичноправној заштити детета од насиља, злостављања и занемаривања и облицима кршења радне дисциплине;

3) обезбеђује да запослени заврше обуку чији садржај обухвата теме о насиљу над децом, врстама насиља, инструментима јавних политика, прописима, начинима реаговања у случајевима насиља над децом и другим питањима релевантним за превенцију и заштиту деце од насиља;

4) од оснивача, органа или јединице локалне самоуправе надлежне за обезбеђивање услуге тражи средства за финансирање превентивних активности;

5) спроводи евалуацију превентивних активности (однос планираног и реализованог и др. аспекте) најмање једном годишње, односно да у редовном извештају наводи шта је реализовао од планираних превентивних активности.

Републички завод за социјалну заштиту, Покрајински завод за социјалну заштиту и Комора социјалне заштите у оквиру свог програма рада планирају садржаје у оквиру превенције насиља, и у годишњим извештајима износе податке о њиховој реализацији.

Деца, запослени и стручни радници ангажовани на други начин у складу са законом, заједнички планирају, осмишљавају и спроводе превентивне активности.

### **Спречавање насиља**

Спречавање насиља над децом представља скуп мера којима се открива да ли прети непосредна опасност и које се примењују када је непосредна опасност откривена.

### **Сазнање о насиљу**

Сазнање о насиљу може бити:

- 1) непосредно (приликом обављања послова из делокруга рада у оквиру породичноправне и социјалне заштите); и
- 2) посредно (обавештењем од стране државних органа и организација, институција, удружења, пријаве грађана и др.).

### **Пријављивање сумње на насиље**

Сви запослени, лица ангажована по било ком основу у складу са законом, као и сва друга лица у социјалној заштити обавезна су да пријаве свако сазнање или сумњу да је извршена било која врста насиља над дететом, сумњу, забринутост или сазнање да би насиље могло бити извршено, као и неприхватљива понашања запослених или других лица према деци која могу представљати ризик за насиље.

Интерни тим пружаоца услуге односно радник на пријему центра за социјални рад ће размотрити поднесак који садржи обавештење о насиљу (захтев, пријаву, молбу, притужбу, иницијативу, електронски поднесак на Порталу еУправа и друго саопштење којим му се обраћа физичко или правно лице односно орган, установа, удружење и др.) ради упознавања и процене потребе за интервенцијом у случају насиља.

Ако је поднесак упућен путем поште, факса, електронском поштом и сл., бележи се приспеће поднеска, разматрају информације које поднесак садржи и проверава да ли је случај раније био и по ком основу на евиденцији пружаоца услуге односно центра за социјални рад.

У случају непосредног сазнања да је над одређеним дететом извршено насиље, да одређеном детету прети непосредна опасност од насиља или је непосредна опасност откривена, интерни тим пружаоца услуге односно радник на пријему центра за социјални рад:

- 1) врши проверу основаности поднеска;
- 2) одмах покреће поступак по службеној дужности, приступа отварању случаја и пријемној процени;
- 3) одређује приоритет поступања;
- 4) у свим случајевима када одређене околности указују на постојање непосредне опасности од насиља одмах реагује и у складу са стандардима стручног рада реализује усмерену процену у сегменту процене степена ризика од насиља, односно врши процену степена ризика и угрожености безбедности детета и предузима хитне мере за спречавање додатне трауматизације детета;
- 5) одмах обавештава полицију или тужилаштво, ако процени да је то потребно.

Када је стручни радник или друго запослено односно ангажовано лице до сазнања о насиљу дошао од стране детета, о томе одмах сачињава службену белешку са чијим садржајем упознаје интерни тим пружаоца услуге.

Ако је до сазнања дошао посредно, интерни тим пружаоца услуге, стручни радник или друго запослено односно ангажовано лице, односно радник на пријему или водитељ случаја центра за социјални рад прима поднесак, што обухвата: оцену основаности поднесака, пријем телефонских позива или лични контакт са подносиоцем или особом која је пријавила случај, помоћ у састављању одговарајућег поднеска, пружање потребних информација подносиоцу и упућивање на друге надлежне службе.

Члан интерног тима пружаоца услуге који је примио пријаву дужан је да о томе одмах обавести другог члана односно остале чланове интерног тима и директора односно руководиоца пружаоца услуге.

Ако је у питању усмено обраћање подносиоца, вођа интерног тима пружаоца услуге односно пријемни радник у центру за социјални рад, обавештава подносиоца о надлежностима и процедури, води стандардизован интервју са подносиоцем о свим релевантним чињеницама које су познате подносиоцу о извршеном насиљу (времену, месту, начину извршења, трајању познатим последицама и жртви-жртвама и сведоцима насиља и евентуалној укључености других институција у реаговању на насиље). Пријемни радник центра за социјални рад врши проверу да ли су породица или појединац већ евидентирани у центру за социјални рад и по ком основу.

Ако је до сазнања о насиљу дошао посредним путем, интерни тим пружаоца услуге односно водитељ случаја центра за социјални рад дужан је да изврши радње из става 4. тач.1)-5) овог одељка.



Ако је поднесак упућен путем поште, факса, електронском поштом и сл., бележи се приспеће поднеска, разматрају информације које поднесак садржи и проверава да ли је случај раније био и по ком основу на евиденцији пружаоца услуге односно центра за социјални рад.

### **Интерни тим пружаоца услуге социјалне заштите**

Интерни тим има најмање два члана од којих је најмање један стручни радник.

Један од чланова је вођа интерног тима.

Чланове интерног тима одређује директор односно руководилац пружаоца услуге.

Критеријуми за одређивање чланова интерног тима су:

- 1) знање из области заштите деце од насиља;
- 2) обученост за поступање у случајевима насиља и примену Општег и Посебног протокола;
- 3) познавање унутрашње организације пружаоца услуге;
- 4) поштовање етичких правила и високих стандарда праксе у свакодневном раду;
- 5) професионална и лична биографија без насилног понашања;
- 6) добре вештине комуникације са децом и одраслима.

Ради ефикасног функционисања интерног тима неопходно је да:

- 1) чланови интерног тима буду познати свима код пружаоца услуге, а нарочито деци корисницима услуге;
- 2) имена и бројеви службеног телефона чланова интерног тима буду истакнути на видном месту код пружаоца услуге, тако да су лако доступни нарочито деци корисницима услуге.

Задаци интерног тима су да:

- 1) прима пријаве о сазнању да је дете доживело или је у опасности да буде жртва насиља;
- 2) прикупља информације о догађајима и лицима у вези са насиљем;
- 3) хитно предузима мере за осигурање безбедности детета и остале деце код пружаоца услуге;
- 4) пријављује случај директору односно руководицу пружаоца услуге и ако процени да је то потребно, надлежном центру за социјални рад;
- 5) врши процену, планирање заштите жртве и друге деце кориснике услуге, као и друге активности прописане Посебним протоколом;
- 6) сачињава и спроводи план заштите жртве и друге деце кориснике услуге;
- 7) обезбеђује партиципацију детета;

8) блиско сарађује у процени, планирању и другим радњама са центром за социјални рад и другим актерима укљученим у рад на случају;

9) у сарадњи са директором односно руководиоцем пружаоца услуге осмишљава начин комуникације са медијима и широм јавношћу;

10) у свом раду води рачуна о начелима социјалне заштите и правима корисника укључујући и право корисника односно детета на поверљивост података и приватност у складу са законом и другим актима;

11) реализује друге активности у складу са Посебним протоколом.

Интерни тим пружаоца услуге поступак заштите детета започиње одмах по сазнању о извршеном насиљу, а приоритет поступања (неодложно; хитно; редовно) одређује сходном применом правилника којим је уређена организација, нормативи и стандарди рада центра за социјални рад.

### **Поступак код пружаоца услуге према означеном починиоцу насиља**

Када је означени починилац насиља над дететом лице запослено или на други начин у складу са законом ангажовано код пружаоца услуге, директор односно руководилац пружаоца услуге дужан је да то лице обавести о исказаним тврдњама против њега и поступку заштите детета.

Ако је према мишљењу интерног тима пружаоца услуге потребно удаљење запосленог односно лица ангажованог на други начин у складу са законом, директор односно руководилац пружаоца услуге предузима мере у складу са законом и другим прописима.

Ако је означени починилац насиља над дететом члан интерног тима пружаоца услуге, директор односно руководилац пружаоца услуге одмах одређује другог члана интерног тима, а према означеном починиоцу предузима мере у складу са законом и другим прописима.

Ако је означени починилац директор односно руководилац пружаоца услуге, интерни тим о томе одмах обавештава центар за социјални рад и надлежно министарство.

### **Активности пружаоца услуге у оквиру процене**

У случају потребе за интервјуисањем детета жртве насиља стручни радник пружаоца услуге:

1) интервјуише или помаже у интервјуисању детета жртве насиља, а по потреби интервјуише и другу децу;

2) интервјуише или помаже у интервјуисању свих других лица чије је учешће у том поступку од значаја за обезбеђивање заштите детета (родитеља, старатеља, наставника, здравственог радника који је прегледао дете и др.);

3) процењује или учествује у процени будућег ризика од насиља над дететом;

4) предлаже или учествује у предлагању мера за унапређење безбедности детета.

Дете жртва у складу са узрастом и зрелошћу добија информације о даљем поступку, подршци центра за социјални рад, полиције, здравствених установа, судства, тужилаштва, удружења и локалне самоуправе.

У случају насиља као и било којег догађаја ризичног за безбедност и здравље детета, интерни тим пружаоца услуге и директор односно руководилац пружаоца услуге, врши процену безбедности и здравља друге деце корисника, односно да ли су били изложени или постоји непосредна опасност да могу бити изложени насиљу и предузимају адекватне мере њихове заштите.

### **Одређивање приоритета у реаговању**

Сваки поднесак процењује се са становишта приоритета поступања и уколико интерни тим пружаоца услуге оцени да је потребно неодложно поступање предузима све потребне радње за организовање неодложне интервенције у сарадњи са центром за социјални рад.

Околности које се узимају у обзир при одређивању приоритета поступања и које се образлажу, јесу:

- 1) потреба за подршком или осигурањем безбедности;
- 2) узраст, односно рањивост жртве;
- 3) да ли је жртва повређена;
- 4) претходна сазнања о случају, укључујући и претходна сазнања о историји насиља којем је била изложена жртва;
- 5) неодложност поступања;
- 6) посебне карактеристике ситуације и околности које угрожавају жртву насиља и које могу довести до акутног насиља које се не може спречити;
- 7) на који је начин насиље извршено, те да ли постоји опасност да ће бити поновљено;
- 8) да ли постоји претња да ће се насиље извршити и на који начин, да ли постоје физичке повреде или друге последице насиља;
- 9) друге околности које указују на приоритет поступања у случајевима насиља над дететом.

На основу наведених околности интерни тим пружаоца услуге одређује приоритет поступања (неодложно; хитно; редовно), сходном применом правилника којим је уређена организација, нормативи и стандарди рада центра за социјални рад.

## Процена ризика и осигурање безбедности

Приликом процене ризика интерни тим води рачуна нарочито о следећем:

- 1) да ли је могући починилац раније или непосредно пре процене ризика учинио насиље и спреман је да га понови;
- 2) да ли је насилник претио убиством или самоубиством;
- 3) да ли насилник поседује оружје;
- 4) да ли је насилник особа са менталним сметњама или злоупотребљава психоактивне супстанце;
- 5) да ли постоји сукоб око старатељства над дететом или око начина одржавања личних односа детета и родитеља који је могући учинилац;
- 6) да ли је могућем учиниоцу изречена хитна мера или одређена мера заштите од насиља у породици;
- 7) да ли жртва доживљава страх;
- 8) да ли је дошло до злоупотребе поверења од стране особе којој дете верује (родитеља, васпитача и др.);
- 9) да ли жртва процењује ризик од насиља као висок;
- 10) другим показатељима који су значајни за процену ризика.

На основу наведених околности процењује се да ли је ризик низак, средњи, или висок.

Прва обавеза интерног тима је да осигура безбедност и, ако је то потребно, здравствено збрињавање детета.

## Исходи процене интерног тима

На основу података којима располаже интерни тим доноси закључак:

- 1) да постоји разумни основ за закључак да је над дететом извршено насиље или може бити извршено насиље и разлози да се:
  - (а) предузму потребне мере заштите од насиља код пружаоца услуге,
  - (б) изради План безбедности,
  - (в) обавести центар за социјални рад,
  - (г) обавести полиција односно тужилаштво,
  - (д) у случају сумње на трговину људима обавести Центар за заштиту жртава трговине људима,
  - (ђ) активирају други ресурси у заједници, према околностима конкретног случаја и потребе детета (здравствена заштита и др.);
- 2) да не постоји разумни основ за закључак да је над дететом извршено насиље или може бити извршено насиље.

Интерни тим, по извршеној процени без обзира на њен исход, о свакој пријави насиља над дететом одмах обавештава центар за социјални рад, који процењује потребу за даљим поступањем.

### **Пријава полицији и тужиоцу**

Након откривања насиља над дететом пружалац услуге у консултацијама стручњака одлучује о даљим активностима, које могу бити усмерене ка:

1) *подношењу кривичне пријаве у хитном поступку*, надлежној полицијској управи/станици или надлежном јавном тужилаштву, код сумње на насиље у породици или непосредне опасности од њега, као и у свим случајевима када су непосредно угрожени или могу бити непосредно угрожени телесни интегритет, живот и здравље детета, када се пријава за насиље осим полицији/тужилаштву, може поднети и надлежном центру за социјални рад;

2) *подношењу кривичне пријаве у редовном поступку*, надлежном јавном тужилаштву, када постоје основи сумње да је над дететом или на штету детета извршено кривично дело за које се гони по службеној дужности, по чијем налогу, односно захтеву даље поступа полиција, државни и други органи, правна лица и грађани.

Кривична пријава треба да садржи:

1) податке о учесницима догађаја, време, место, прикупљене изјаве, околности случаја, податке о могућој жртви и др.;

2) податке о пријављеном могућем учиниоцу (име, презиме, адреса пребивалишта или боравишта, податке о раније одређеним мерама);

3) све чињенице на основу којих је извршена процена степена ризика од насиља;

4) мере које је учесник у социјалној заштити евентуално предузео или намерава да предузме у пружању помоћи и подршке жртви (осигурање безбедности, здравствена заштита, обезбеђење егзистенцијалних услова, правна помоћ и психосоцијална и друга подршка ради њеног опоравка, оснаживања и осамостаљивања).

### **Неодложна интервенција**

Центар за социјални рад ће с обзиром на утврђене околности које се узимају у обзир при одређивању приоритета поступања и процене ризика, непосредно и у сарадњи са другим службама и органима у локалној заједници реализовати неодложну интервенцију, када је потребно заштитити жртву и предузети мере за хитно осигурање безбедности, здравствене заштите и егзистенцијалних услова за жртву, односно када постоје оправдани разлози да би непредузимањем хитних мера и услуга из надлежности центра дошло до угрожавања живота и здравља жртве односно развоја детета коме је потребна заштита.

Неодложна интервенција се мора реализовати одмах или најкасније у року од 24 сата од момента сазнања за случај, односно од провере прихватљивости пријаве извршене у оквиру пријемне процене.

Неодложна интервенција се може реализовати у сарадњи са релевантним службама у локалној заједници.

Одлуком центра за социјални рад безбедност жртве осигурава се:

- 1) измештањем жртве или потенцијалне жртве из заједничког породичног домаћинства (куће, стана) или из непосредног окружења починиоца или потенцијалног починиоца насиља и смештај жртве у безбедно окружење (прихватилиште, хранитељску породицу, сродничку породицу или неки други вид алтернативног смештаја);
- 2) ургентном подршком породици да прекине ланац насиља укључивањем у интензивну подршку породици;
- 3) израдом и реализацијом Плана безбедности;
- 4) другом одговарајућом мером у складу са законом.

Избор и врста смештаја жртве врши се на основу процене безбедности и ризика, којом се одређују и други елементи који онемогућавају починиоца насиља да приступи жртви.

Здравствена заштита жртве осигурава се:

- 1) реализацијом ургентног здравственог прегледа у циљу утврђивања постојања трагова физичког и сексуалног насиља;
- 2) реализацијом ургентне здравствене помоћи којом се санирају повреде настале физичким и сексуалним насиљем;
- 3) обезбеђивањем стручне психолошке или психијатријске помоћи у циљу утврђивања степена психолошке трауме као последице изложености насиљу и постизања психолошке стабилности жртве.

Егзистенцијалне потребе жртве задовољавају се обезбеђивањем средстава за исхрану, хигијену, као и обезбеђивањем одеће и обуће.

### **Активности центра за социјални рад**

Центар за социјални рад:

- 1) прима пријаве, укључујући и пријаве интерног тима пружаоца услуге, о сумњи на насиље над дететом;
- 2) спроводи испитивање и утврђивање релевантних чињеница у вези са сумњом на насиље над дететом;

- 3) доноси одговарајуће одлуке и предузима мере укључујући и мере које се односе на дете жртву и осталу децу код пружаоца услуге социјалне заштите;
- 4) сарађује са интерним тимом пружаоца услуге;
- 5) сарађује са другим институцијама и организацијама.

**Почетна процена** центра за социјални рад обухвата општи преглед за утврђивање стања, потреба, ризика, снага и ресурса, и спроводи се коришћењем одговарајућег метода, и то:

- 1) опсервацијом и разговором са жртвом насиља;
- 2) опсервацијом и разговором са другим члановима породице (домаћинства, шире породице, институције односно пружаоца услуге и другим значајним особама из окружења жртве као што су суседи, наставници, и сл.);
- 3) директном опсервацијом животних услова жртве;
- 4) анализом постојеће документације, здравствених, образовних и других институција;
- 5) прибављањем мишљења релевантних стручњака из других служби.

**Усмерена процена** обухвата:

- 1) одређивање области процене;
- 2) кога из средине детета треба укључити у даљу процену;
- 3) за које области процене је потребно укључити друге стручне раднике, а за које је потребна сарадња стручњака из других служби;
- 4) које посебне органе, организације и установе је потребно укључити у поступак (полицијска управа, здравствена установа, национална служба за запошљавање, итд.);
- 5) одређивање начина прикупљања неопходних чињеница (интервјуи, документација, тестови, скале, упитници, кућна посета, посета школи, радном месту и сл.);
- 6) одређивање рокова за спровођење потребних активности.

**Налазом и стручним мишљењем** о извршеној процени стања и потреби жртве насиља, саопштавају се резултати процене, предузете и планиране услуге и мере заштите, помоћи и подршке, и то:

- 1) идентификациони подаци о жртви насиља и опис стања и разлог за покретање поступка;
- 2) виђење проблема жртве насиља;
- 3) шта жртва насиља очекује од стручних радника, других ангажованих лица и система;
- 4) како значајне особе из окружења и социјалне средине жртве насиља, а које су на директан или индиректан начин биле укључене у извршење процене, виде проблем насиља или функционисања окружења жртве и шта очекују од интервенција надлежних органа и служби;

- 5) процена безбедности корисника-жртве насиља и потреба за интервенцијама које ће осигурати безбедност;
- 6) процена ресурса жртве насиља и њеног окружења;
- 7) процена ресурса и доступне подршке у локалној заједници: опис и процена организованих институционалних и ванинституционалних облика помоћи и подршке жртви насиља у локалној заједници који јој могу помоћи у превазилажењу проблема и последица претрпљеног насиља (образовање, здравство, запошљавање, социјална заштита, невладине организације, итд);
- 8) процена социјалне подршке коју жртва има;
- 9) опис и процена актуелног стања и социјалне историје корисника жртве насиља, укључујући и положај у породици, начин задовољавања потреба, емоционално, физичко, социјално функционисање и тешкоће у функционисању;
- 10) опис и процена средине и функционисање, укључујући физичко окружење породице (домаћинства), услове становања, суседство, структуру породице, стабилност, присутне стресове и односе чланова породице;
- 11) опис других значајних карактеристика жртве насиља као на пример културних, религијских, националних, које утичу или могу утицати на динамику односа унутар породице односно друге средине у којој живи и начин задовољавања потреба жртве насиља.

Налаз и стручно мишљење сачињавају се у ситуацијама када је то прописано правилником којим је уређена организација, нормативи и стандарди рада центра за социјални рад.

### **Поступање центра за социјални рад и интерног тима у случајевима када се процени да је над дететом извршено или може бити извршено насиље**

На основу утврђених чињеница и околности центар за социјални рад у сарадњи са интерним тимом и, по потреби, представницима других органа, служби и организација у циљу благовременог, целовитог и континуираног обезбеђивања заштите детета жртве насиља, сачињава план услуга и мера.

План услуга и мера преиспитује се у складу са роковима дефинисаним планом односно правилником који регулише организацију, нормативе и стандарде рада центра за социјални рад.

Рад са дететом жртвом насиља, односно пружање услуга може се окончати под следећим условима:

- 1) да су предузете услуге и мере одговориле на потребе жртве насиља;
- 2) да су санирани узроци и последице извршеног насиља;
- 3) да је организација живота жртве насиља таква да нема ризика од понављања насиља или да је такав ризик сведен на најнижи ниво, који не захтева посебно ангажовање центра за социјални рад и других служби;



4) да су у току рада констатоване и друге околности које објективно онемогућавају пружање помоћи и подршке жртви насиља (нпр. дете више није доступно за пружање подршке).

## САРАДЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ КОМПЕТЕНЦИЈА

Министарства у чијем су делокругу рада социјална заштита и брига о породици и демографија, с циљем остваривања ефикасне међусекторске и унутарсекторске сарадње дужни су да:

- 1) у оквиру своје надлежности, наложе учесницима у социјалној заштити да детаљније разраде сопствено поступање ради ефикасније заштите деце од насиља;
- 2) подстичу систематско обучавање за примену Посебног протокола;
- 3) подстичу закључење споразума о сарадњи на локалном нивоу између учесника у социјалној заштити и других организација чија је сарадња неопходна за ефикасно остваривање и спровођење заштите деце од насиља;
- 4) спроводе анализе и истраживања у области превенције и заштите деце од насиља и дају препоруке за унапређење рада;
- 5) упознају децу и младе са циљевима и смерницама Општег и Посебног протокола;
- 6) обавезу учеснике у социјалној заштити да своје кориснике на одговарајући начин упознају са одредбама Општег и Посебног протокола.

Републички завод за социјалну заштиту и Покрајински завод за социјалну заштиту прате реализацију Посебног протокола и испуњеност његових циљева, те једном годишње сачињавају обједињени извештај о примени Посебног протокола, који објављују на својим интернет страницама и достављају министарству надлежном за социјалну заштиту, као и министарству надлежном за бригу о породици и демографију.

Комора социјалне заштите организује стручне и друге скупове ради унапређења примене Посебног протокола и унапређења компетенција стручних радника у примени Посебног протокола.

Ради унапређења сарадње, бржег и ефикаснијег деловања у поступању надлежних органа, праћења појаве, контроле поступања у случајевима насиља над децом и извештавања, користи се софтверско решење Национална платформа за превенцију насиља које укључује децу "Чувам те", у складу са посебним актом.

Учесник у социјалној заштити дужан је да пријави насиље на платформи "Чувам те".

## ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Учесници у социјалној заштити дужни су да са Посебним протоколом упознају све запослене, остала лица која долазе у контакт с децом, као и да децу кориснике својих права односно услуга, у оквиру редовних активности и на начин прилагођен узрасту и зрелости деце, упознају са Посебним протоколом, а нарочито са механизмима пријаве насиља.

Пружаоци услуга социјалне заштите у року од 90 дана од дана ступања на снагу Посебног протокола у својим актима детаљније уређују поступање интерног тима као и активности и задужења стручних радника и другог ангажованог особља за реализацију Посебног протокола.

Посебни протокол ступа на снагу даном објављивања на инернет страници Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

Ступањем на снагу Посебног протокола престаје да се примењује Посебни протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања у установама социјалне заштите од 17. фебруара 2006. године.

Број: 002870758 2024 13400 004 001 012 001

Датум: 28. октобар 2024. године



МИНИСТАР

Немања Старовић